

Кабінет Міністрів України

На виконання доручення Віце-прем'єр-міністра України І.Васюника № 11273/11/1-08 від 6 серпня 2008 року надаємо інформацію про стан реалізації Плану заходів щодо протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації.

Додаток: згадане, на 13 арк.

**Заступник голови Комітету,
Голова Міжвідомчої робочої групи
з питань протидії ксенофобії,
міжетнічній та расовій нетерпимості
С.Бугай**

І Н Ф О Р М А Ц І Я

про стан реалізації Плану заходів щодо протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації

На виконання **п. 1** Плану Міжвідомча робоча група розробила проект Положення про Міжвідомчу робочу групу з питань протидії ксенофобії, міжетнічній та расовій нетерпимості, який було розглянуто зацікавленими міністерствами та відомствами. Отримані зауваження й пропозиції враховано в остаточній редакції Положення.

На виконання **п. 2** Плану Міністерство юстиції України провело аналіз норм чинного законодавства України, що забезпечує реалізацію державної етнонаціональної політики, регулює сферу міжнаціональних відносин та протидію (профілактику) ксенофобії, міжетнічну й расову нетерпимість.

Держкомнацрелігій розроблено законопроект про Концепцію державної етнонаціональної політики України. 29 грудня 2008 року Уряд вніс проект Закону України «Про Концепцію державної етнонаціональної політики України» на розгляд Верховної Ради України (реєстраційний номер 3581).

Після прийняття Верховною Радою України Закону України «Про Концепцію державної етнонаціональної політики України» у тримісячний строк нова редакція Закону України «Про національні меншини в Україні» буде розроблена Держкомнацрелігій і подана на розгляд Уряду.

Позаяк міра відповідальності, встановлена за злочини, пов'язані з расовою чи релігійною нетерпимістю є непропорційною та не відіграє «стримуючого чинника» від учинення такого злочину на розгляд Верховної Ради України внесено проект Закону України «Про внесення змін до статті 161 Кримінального кодексу України (щодо відповідальності за порушення рівноправності громадян незалежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань)» (реєстраційний номер 1395). Водночас, упродовж 2003–2006 років за статтею 161 КК засуджено всього три особи, що свідчить про відсутність активного застосування існуючих правових механізмів із боку уповноважених правоохоронних органів.

Відтак, на думку Мін'юсту, на сьогодні немає гострої необхідності у додатковому регулюванні питань протидії (профілактики) ксенофобії, міжетнічній та расовій нетерпимості.

На виконання **п. 3** Держкомнацрелігій підготував матеріали для збірника нормативно-правових актів з питань протидії ксенофобії,

расовій та етнічній дискримінації, який за наявності коштів може бути виданий у 2009 році.

На виконання **п. 4** опрацьовано питання включення Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі до переліку державних спеціалізованих установ, які здійснюють судово-експертну діяльність відповідно до Закону України «Про судову експертизу». Потрібно надати атестованим експертам Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі право експертного висновку, що є підставою для порушення кримінальної справи за фактом розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, приниження національної честі та гідності або образи почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, що передбачено ст. 161 КК України.

На сьогодні експертиза різноманітних матеріалів, які можуть містити ознаки ксенофобії, антисемітизму та нетерпимості, здійснюється Національною експертною комісією України з питань захисту суспільної моралі. Це розширює її повноваження, що потребує внесення змін до статей 17 і 19 Закону України «Про захист суспільної моралі».

Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі має бути включена до переліку державних спеціалізованих установ, які здійснюють судово-експертну діяльність відповідно до Закону України «Про судову експертизу».

Відповідно до **п. 5** Держкомнацрелігій, МВС, МЗС, МОН, МКТ, Мін'юст, Мінсім'ямолодьспорт, Держкомтелерадіо, СБУ у I-му півріччі 2009 року ініціюють проведення парламентських слухань щодо протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації в українському суспільстві.

На виконання **п. 6** МЗС, МВС для вивчення досвіду боротьби з проявами расизму, ксенофобії та антисемітизму налагоджують контакти з Антидефамаційною Лігою США та Європейським Центром моніторингу за расизмом і ксенофобією.

На виконання **п. п. 7, 8, 10** МВС, СБУ, Прокуратура України здійснюють постійну роботу щодо попередження, розслідування та розкриття протиправних дій, які містять ознаки розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті. Зокрема, МВС розглянуто 98 нот посольств іноземних держав, проведено низку зустрічей щодо висвітлення роботи з питань протидії етнічній злочинності. МВС систематично здійснює моніторинг оперативної обстановки, пов'язаної з етнічною злочинністю та діяльністю

радикально налаштованих організацій і рухів, уживає заходи з попередження й розкриття злочинів, учинених проти іноземців.

Загалом у 2008 році органами прокуратури порушено 6 кримінальних справ за ознаками злочину, передбаченого ст. 161 КК України, з яких чотири – за вчинення злочинів проти життя та здоров'я іноземців.

Залишаються нерозкритими два тяжких злочини, вчинені в Києві, до яких причетні «скінхеди». Органи МВС проводять перевірки як зазначеної категорії осіб, так і систематичні зустрічі з представниками діаспор із країн Африки та Азії. Спільно з громадською організацією «Міжнародна Амністія в Україні» для працівників МВС у Львівській і Хмельницькій областях проведено спеціальні тренінги з питань протидії злочинам, учиненим на ґрунті расової ненависті.

З метою вдосконалення роботи з запобігання проявам розпалювання міжнаціональної та расової ворожнечі управлінням МВС у Львівській області створено «гарячу лінію» для забезпечення своєчасного отримання інформації про випадки протиправних дій, включно й на ґрунті національної, расової та релігійної нетерпимості.

На виконання **п. 9** Держкомнацрелігій проводить систематичну роботу з главами церков і релігійних організацій щодо запобігання проявів ксенофобії та міжконфесійної нетерпимості в релігійному середовищі. На сьогодні в Україні діють 33 841 релігійна організація, з них 1 039 – створені релігійними громадами національних меншин. Загалом у державі не зафіксовано жодного серйозного конфлікту на етноконфесійному ґрунті. Водночас, непоодинокими є факти вандалізму та іншої протиправної діяльності, пов'язаної з оскверненням і пошкодженням пам'ятних знаків, меморіальних комплексів, надгробків у місцях поховань національних меншин (усього в Україні 19 500 меморіальних комплексів і кладовищ, охороняються – 2 400).

Упродовж 2008 року зафіксовано три акти вандалізму у місцях поховання кримських татар і два на єврейських кладовищах. Зазначені факти отримали рішучу відсіч і засудження з боку церков і релігійних організацій, оприлюднену в електронних і друкованих засобах масової інформації.

Для реалізації зазначених завдань Держкомнацрелігій проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Взаємодія релігійного і національного чинників в умовах демократичних трансформацій українського суспільства (листопад), семінар-нараду представників органів державної влади західного регіону (м. Київ, вересень), семінар

«Основні завдання щодо реалізації Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (м. Євпаторія, АРК, вересень). У заходах взяли участь релігійні діячі, представники органів виконавчої влади та громадських організацій, експерти у галузі свободи совісті. На них всебічно розглянуто питання системної протидії можливим асоціальним і деструктивним проявам у релігійному середовищі.

Структурними підрозділами Держкомнацрелігій у справах релігій обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій проводяться регулярні зустрічі з керівниками обласних релігійних організацій, на яких обговорюються питання щодо необхідності проведення роботи з віруючими, спрямованої на виховання їх в дусі терпимості до представників інших рас і національностей.

На думку Держкомнацрелігій, сучасна стратегія співробітництва держави і церкви сприяла формуванню поля толерантності та взаємоповаги, утвердженню в суспільній свідомості загально визнаних морально-етичних принципів, активної протидії расової чи релігійної ненависті на всіх рівнях функціонування релігійно-церковного комплексу держави.

На виконання **п. п. 10, 11, 12, 14** Міністерством освіти і науки України, органами управління освітою, загальноосвітніми, позашкільними, професійно-технічними та вищими навчальними закладами всіх типів і рівнів акредитації забезпечується проведення системної роботи щодо запобігання порушенням рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії.

МОН спільно з Державним науково-дослідним інститутом Міністерства внутрішніх справ України, Державним інститутом розвитку сім'ї та молоді Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту підготовлені й направлені використання методичні рекомендації щодо просвітницької роботи з попередження поширення ксенофобських і расистських проявів серед дітей, учнівської та студентської молоді.

Психологічними службами відділів, управлінь освіти МОН проведено дослідження на виявлення рівня агресивності серед підлітків та схильності до протиправних дій, а також виникнення причин ксенофобії, расизму та антисемізму в українському суспільстві.

У вищих навчальних закладах проведені соціологічні дослідження «Ксенофобські настрої в Україні» щодо вивчення причин і масштабів злочинності у студентському середовищі.

Органам управління освітою, закладам освіти та вищим навчальним закладам всіх типів та рівнів акредитації Міністерство освіти і науки України надіслало листи (від 26.03.2008 № 1/9-173, 13.08.2008 № 1/9-508, 16.12.2008 № 1/9-806) «Про профілактику поширення ксенофобських і расистських проявів серед дітей, учнівської та студентської молоді» щодо організації профілактичної роботи з залученням органів внутрішніх справ, юстиції, у справах сім'ї, молоді та спорту, національностей та релігій, а також місцевих і міжнародних організацій, які опікуються питаннями протидії ксенофобії, міжетнічній та расовій нетерпимості.

З метою поліпшення інформаційно-освітньої роботи з цього напрямку в районних (міських) освітніх системах обласними науково-методичними Центрами практичної психології та соціальної роботи розроблені науково-методичні рекомендації «Сутність конфліктів на основі міжнаціональної неприязні: можливості їх профілактики та вирішення», проведені науково-методичні семінари «Проблема профілактики поширення ксенофобських і расистських проявів серед дітей та учнівської молоді» для керівників районних (міських) психологічних служб, методистів методичних кабінетів, які відповідають за психологічну службу і методистів районних (міських) методичних кабінетів з виховної роботи.

Активізовано діяльність педагогічних колективів з органами учнівського та батьківського самоврядування щодо формування у дітей і молоді духовності, моральної культури, толерантної поведінки, уміння жити в громадянському суспільстві.

З цією метою у загальноосвітніх, професійно-технічних і позашкільних навчальних закладах освіти проведено низку тематичних інформаційно-просвітницьких заходів:

– прес-конференції «Ми висловлюємо свою рішучість проти всіх форм расової ненависті, ксенофобії та дискримінації», «Етносоціальні процеси в незалежній Україні», «Демократичні традиції в Україні»;

– диспути «Неформальні угруповання: як до цього ставитись?», «Чому виникає расова дискримінація?», «Чи вправі я зневажати людину іншої раси?», «Мій улюблений світ без насильства», «Від неповаги до ненависті один крок. Як це подолати?»; засідання правових центрів (клубів) «Молодь проти ксенофобії та расизму в Україні», «Комунікабельність і толерантність – основа відносин у сучасному суспільстві», «Суд над расизмом»;

– конкурси ораторів «Промова на захист прав людини», «Гуманізм – майбутнє людства», «Спілкуємось толерантно»;

– виховні години «Життя людини – найвища цінність її не визначає мова і колір шкіри», «Жити в дружбі з усіма людьми», «Я, ти, він, вона – разом дружна ми сім'я», «Хочеш мати друга – навчись другом бути», «Милосердя і любов до ближнього»;

– батьківські збори «Виховання національної самосвідомості учнів та правосвідомості», «Молодіжні та підліткові негативні прояви у суспільстві», «Кожна людина планети має рівні права, якої б нації вона не була», «Профілактика поширення ксенофобських і расистських проявів серед дітей та молоді в сім'ї»;

– конкурси малюнків і стіннівок «Україна – гостинна земля», «Я хочу мати друзів різних національностей», «У дружби немає кордонів», «Дружать діти на планеті»; фестивалі культур національних меншин;

– відеолекторії «Планета Земля – дім для всіх», «Планета мрій», «Людина і світ» тощо.

Органами управління освітою організовано участь школярів загальноосвітніх і вихованців позашкільних навчальних закладів у Всеукраїнському історико-літературному конкурсі «Моя Батьківщина очима всіх етносів України».

У навчальних закладах Київської області упродовж жовтня – листопада 2008 року відбувся місячник правових знань.

Управлінням освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації проведено семінар-нараду за участю проректорів вищих навчальних закладів і представників правоохоронних органів щодо інформаційно-освітньої роботи з профілактики поширення ксенофобських і расистських проявів серед студентської молоді, забезпеченні охорони громадського порядку в місцях компактного проживання студентів.

У Полтавській області здійснюється робота щодо залучення педагогічних і учнівських колективів до міжнародних проєктів, налагоджено міжнародне партнерство з Італією, США, Туреччиною, Польщею, Францією, Німеччиною, Росією, Швецією, Нідерландами, Киргизстаном та Японією. Серед освітянських партнерів міжнародні громадські організації, благодійні фонди, гімназії, вищі школи, ліцеї, посольства, інші.

У рамках Дня толерантності (16 листопада) управління освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації організувало проведення у навчальних закладах години спілкування «Толерантність у нашому житті».

У вищих навчальних закладах зобов'язано кураторів академічних груп спільно з Радами студентського самоврядування провести

кураторські години, спрямовані на виховання у студентів толерантності, терпимості, доброзичливості й протидії міжетнічній і расовій нетерпимості.

На юридичних факультетах ВНЗ активізовано роботу юридичних клінік, які надають безкоштовну юридичну допомогу і консультації для студентів і громадян, оновлено зміст навчальних курсів юридичних факультетів.

Зокрема, у Запорізькому національному університеті до навчальних програм курсів «Адміністративне право», «Кримінальне право» і «Кримінологія» включені питання щодо виконання Комплексної програми профілактики злочинності на 2007–2009 роки, зазначені питання порушуються при викладанні курсів «Соціально-правовий захист населення», «Соціально-педагогічна профілактика правопорушень», «Соціальна політика»,

У Гірничому технікумі Криворізького технічного університету зосереджено увагу при викладанні предмета «Філософія» на філософські основи расизму та ксенофобії і небезпечність впливу зазначених проявів на свідомість особистості, котра формується, а також передбачено введення в предмет «Формування світогляду» розділу «Небезпечний вплив певних релігійних та політичних ідей на свідомість підлітка».

У Мелітопольському державному педагогічному університеті реалізується вузівська програма «Мелітопольський державний педагогічний університет на шляху до культури миру і толерантності», спрямована на пропагування і впровадження в освітньо-культурне середовище університету пріоритету прав і свобод людини, ідеалу діалогу культур, національних меншин, толерантності та протидії ксенофобії і расистських проявів. Розпочато створення спеціального веб-сайту «Культура миру і ненасильство», проведено Міжнародну науково-практичну конференцію «Полікультурність, діалог і злагода: українські реалії», III Міжнародну науково-практичну конференцію «Антропологізм в освітніх стратегіях і практиках сучасності: пошуки пріоритетів»; організовано серію майстер-класів «Запобігання та врегулювання конфліктів; у межах конкурсу «Я – вчитель-професіонал» введено номінацію «Навчаю і навчаюся толерантності», навчальні конференції за участю студентів «Іноземна мова як засіб кроскультурної освіти», «Художня культура і мистецтво-без кордонів», «Культура миру – екологічна культура», «Культура миру – культура міжособистісного і колективного діалогу», «Молодь проти правопорушень, ксенофобії, екстремізму».

Центр культури, мистецтв і дозвілля, що діє в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького, постійно працює над розширенням репертуару творчих колективів, включаючи до нього кращі зразки творів світової культури, зокрема пісні й танці народів Турції, Англії, Німеччини, США, Іспанії, Росії, Польщі, Індії, країн арабського світу тощо.

У навчальних закладах м.Острога Рівненської області у листопаді 2008 року проведено зустрічі учнів із волонтерами з Канади (Штат Британська Колумбія) у ході яких учні мали можливість ознайомитися з історичним, економічним розвитком Канади, обмінятися досвідом роботи у волонтерському русі, вивчити традиційні пісні, ігри канадців.

Мінсім'ямолодьспорт співпрацює з міжнародними громадськими організаціями, державними органами іноземних держав із метою вивчення досвіду, обміну інформацією стосовно практики організації роботи з молоддю з протидії поширенню правового екстремізму, ксенофобських і расистських проявів у молодіжному і дитячому середовищі. Так, у ході 8 Європейської міністерської конференції з питань молоді, що відбулася в м. Києві 10–11 жовтня 2008 року за участі представників профільних міністерств 49 держав-учасниць, розглянуто питання співіснування молоді в різноманітних суспільствах. Особливу увагу приділено недопущенню всіх форм дискримінації, расизму, ксенофобії та екстремізму. Зазначене питання знайшло відображення в Декларації «Майбутнє молодіжної політики Ради Європи: «Порядок денний 2020».

12 листопада 2008 року Мінсім'ямолодьспорт спільно з Фондом ім. Фрідріха Еберта та Східно-Європейським інститутом розвитку проведено засідання круглого столу «Молодь у сучасному поліетнічному суспільстві: нові виклики та нові можливості». Учасники ознайомилися з досвідом протидії правовому екстремізму, що здійснюється громадськими організаціями Німеччини, та взяли участь у дискусії стосовно виховання толерантності як шляху попередження екстремізму в Україні.

В рамках відзначення Міжнародного дня боротьби проти фашизму, расизму та антисемітизму структурними підрозділами Міністерства, Республіканським комітетом із фізичної культури та спорту АР Крим, структурними підрозділами у справах сім'ї, молоді та спорту обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, спільно з громадськими молодіжними та спортивними організаціями проведені заходи та акції з метою викорінення проявів

расизму з українського спорту під гаслом «Расизму – ні!» та «Футбол проти расизму!», зокрема юнацькі турніри з футболу та 14-й тур чемпіонату України з футболу (8.11.08).

Національним університетом фізичного виховання та спорту України, вищими навчальними закладами, які входять до сфери управління Мінсім'ямолодьспорту, проведено низку конференцій, круглих столів і семінарів під гаслом «Расизм та спорт – несумісні!», у ході яких учасники обмінялися думками з приводу недопущення проявів расизму та ксенофобії у молодіжному та студентському середовищі.

Державним інститутом розвитку сім'ї та молоді Мінсім'ямолодьспорту продовжується робота стосовно підвищення кваліфікації різних категорій державних службовців – працівників структурних підрозділів у справах сім'ї, молоді та спорту, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування міського, районного та обласного рівня. До навчальних планів курсової перепідготовки внесено питання стосовно попередження екстремізму та його подолання у молодіжному та дитячому середовищі. У ході навчальних занять слухачі курсів одержують конкретні методичні рекомендації стосовно організації просвітницької роботи з попередження цих явищ.

Головними управліннями освіти і науки облдержадміністрацій постійно проводиться освітня та попереджувальна робота серед дітей, учнівської та студентської молоді.

Зокрема, в загальноосвітніх навчальних закладах Львівської області на уроках історії, правознавства, виховних годинах розглядаються питання пропаганди традицій і культури різних національностей, толерантного ставлення до національних меншин. У Центрі творчості дітей та юнацтва Галичини м. Львова функціонує вірменська та литовська недільні школи. В загальноосвітніх навчальних закладах Львівщини діють польські недільні школи. Їх вихованці вивчають пісні, фольклор, традиції інших народів.

На базі Львівського обласного Будинку учителя функціонує польський народний театр, акторами якого є педагогічні працівники навчальних закладів Львівщини.

Пропаганді національних культур сприяють євроклуби, котрі функціонують при загальноосвітніх навчальних закладах. Учні, які відвідують євроклуби, мають можливість довідатися про традиції, культуру, звичаї інших національностей. 29 листопада 2008 р. у залі

Львівської обласної філармонії, було проведено VI Фестиваль національних культур Львівщини «Всі ми діти твої, Україно!».

На виконання **п. 13** Національна телекомпанія України в міжнародних випусках «Новини» забезпечує інформаційний супровід питань щодо боротьби з антисемітизмом. ТВО «Новини» також планує подавати в інформаційних випусках матеріали стосовно цієї теми.

ДТРК «Всесвітня служба «Українське телебачення і радіомовлення» (УТР) демонструвала три документальних фільми, присвячені пам'яті жертв Голокосту та розстрілам єврейського населення у Бабиному Яру, Кривому Розі та Криму. Водночас, в ефірі УТР демонструвалася програма «Цей день в історії», присвячена законодавчому забезпеченню заходів з боротьби проти проявів ксенофобії, міжетнічної та расової дискримінації. Інформаційні програми «Пульс» і «Пульс - Тиждень» у 2 сюжетах (із повторами 6 показів, хронометражем 1.5 хв. кожен) інформували глядачів про роботу Міжвідомчої робочої групи.

З метою висвітлення зазначеної тематики Донецька ОДТРК підготувала радіопрограму «Слово за словом», ток-шоу «На мій погляд» та передачі «XX століття», «Чиста криниця».

Житомирська ОДТРК регулярно висвітлює в теле- та радіопрограмах питання боротьби з антисемітизмом. Зокрема, в інформаційній програмі «Новини Житомирщини» були подані відеорепортажі про чергове засідання прес-клубу реформ у рамках проекту «Протидія ксенофобії і сприяння етнічній толерантності», тематика – скінхедівський рух – хто стає жертвами цього явища? Зазначене питання також розглядалося в передачах «Радіокур'єр» та «Рідні обрії».

Миколаївська ОДТРК тему боротьби з антисемітизмом висвітлювала в одному з випусків програми «Вінок дружби», а в рамках програми «Точка зору» була організована «гаряча лінія» в якій у прямому ефірі взяли участь спеціалісти управління з питань національностей та релігій, а також представники єврейського товариства.

Одеська ОДТРК зазначене питання регулярно висвітлює у циклових програмах «Багатобарвна Одеса», «Контакти» за участю представників Одеського єврейського національно-культурного товариства та представників влади різного рівня.

Полтавська ОДТРК – у сюжеті випуску інформаційної програми «ПТН» і програмах «Крупним планом», «Історичний аспект».

Тернопільська ОДТРК – у програмах «Долі людські», «Поміркуємо разом».

Харківська ОДТРК питання протидії ксенофобії висвітлювала в передачах «Автограф», у передачі про місто-побратим Харкова – Познань, розповідалось про перший Познанський фестиваль єврейської музики.

Херсонська ОДТРК – у передачах «Україна: від мови до нації», «Спільна мова», «Портрети в інтер'єрі часу», «Імена в історії», «Координати пам'яті», «Право знати», «Панорама», «Погляд в історію», а також у інформаційних випусках «Таврійські новини», аналітичній програмі «Тиждень».

Чернівецька ОДТРК – у програмах «Дос ідеше ворт» («Єврейське слово»), «Україна: рідний край», «Буковинська родина», «Недільна крамниця», «Румунське слово».

Київська ДТРК питання боротьби з антисемітизмом розглядала у програмі «Розмова з приводу».

Криворізьке міське державне об'єднання телебачення і радіомовлення висвітлювало діяльність громадської організації «Хесед Хана» – міського єврейського об'єднання. Також компанія демонструвала відеофільм «Розломи» – журналістське розслідування про масовий розстріл євреїв на Криворіжжі під час німецької окупації.

Для виконання у 2009 році державного замовлення на виробництво та розповсюдження тематичних теле- та радіопередач із зазначеного питання, необхідно передбачити відповідні бюджетні асигнування.

На виконання **п. 14** питання, які стосуються проблем запобігання ксенофобії, антисемітизму та міжнаціональної ворожнечі вивчаються у відділу Правових проблем політології Інституту держави і права ім. Корещького НАН України.

З цією метою у відділі захищено три дисертації, які є ґрунтовними науковими розвідками з протидії зазначеним явищам. Це докторські дисертації: Кіссе А.І. «Політико-правові засади управління етнічним конфліктом», Вітмана К.М. «Політико-правові засади етнонаціональної політики постсоціалістичних країн», кандидатська дисертація Логвінчук В.В. «Толерантність як ціннісна детермінанта політичної культури». Прийнято до розгляду дисертаційну роботу Явір В.А. «Суспільно-політичний вимір та правові механізми протидії ксенофобії в Україні».

На виконання **п. 15** структурними підрозділами у справах національностей і релігій, які функціонують в АР Крим, обласних,

Київській і Севастопольській міських державних адміністраціях розроблено заходи з протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації в регіоні.

Питання запобігання ксенофобії, антисемітизму і вандалізму, сприяння етнічної консолідації українського суспільства вносяться до порядку денного засідань громадської ради представників громадських організацій національних меншин області при голові облдержадміністрації.

Керівники обласних релігійних організацій і громадських організацій національних меншин запрошуються до заходів, які проводяться облдержадміністраціями з нагоди державних свят. Зокрема, вони брали участь в урочистих заходах із нагоди Дня скорботи, в проведенні Міжнародних акцій «Незгасима свічка» і «33 хвилини». Керівники обласних релігійних організацій взяли участь у мітингах-реквіємах із нагоди вшанування Дня пам'яті жертв голодомору, проведених в обласних центрах.

З метою виховання у молодого покоління толерантного ставлення до осіб різних національностей, ознайомлення з традиціями, звичаями, обрядами, культурою представників національних меншин, зміцнення міжнаціонального миру і злагоди в багатонаціональному суспільстві регіонів, недопущення будь-яких проявів ксенофобії, антисемітизму і вандалізму до програм введено теми, присвячені національному розмаїттю областей, в навчальних закладах проводяться відповідні заняття, до яких залучаються представники національно-культурних товариств.

Керівникам навчальних закладів дані доручення щодо проведення у закладах інформаційно-освітньої та запобіжної роботи з профілактики поширення ксенофобських і расистських проявів серед дітей, учнівської молоді, батьківської громадськості.

Зазначене питання постійно обговорюється на нарадах учителів, батьківських зборах. У планах виховної роботи передбачено проведення тематичних заходів для учнівської молоді, спрямованих на виховання толерантності до інших народів і націй, неприпустимості ксенофобії, антисемітизму і вандалізму.

До проведення інформаційно-освітньої та запобіжної роботи залучено психологічну службу. Практичні психологи проводять тренінгові заняття для учнів «Толерантність – важлива якість кожної особистості», корекційні заняття зі зниження рівня агресивності в учнівському середовищі, індивідуальну роботу з учнями, які мають девіантну поведінку, схильні до жорстокості.

Вживаються інші заходи. Зокрема у Миколаївській області проведено:

- наради для класних керівників з питань «Неформальні угруповання. Як до цього ставитися?», «Скінхеди в Україні – перші симптоми недуги»;

- правові лекторії для старшокласників «Що означають слова «ксенофобія» і «расизм» та як боротися з цими явищами», «Права національних меншин»;

- засідання Ради профілактики правопорушень «Як боротися з расистськими проявами»;

- «круглі столи» для учнів 10-11 класів «Межа між патріотизмом та націоналізмом», «Толерантність і молодь України»;

- тематичні години спілкування, бесіди «Будьмо людяними і милосердними», «Проблеми толерантності у сучасному суспільстві», «Ми – всі громадяни однієї держави», «Ми рівні – ми різні», «Расизм і сучасність», «Неонацизм та його наслідки»;

- тижні національно-патріотичного виховання: «Кожен народ - творець загальноукраїнської долі», «Всі люди рівні у своїх правах», «Національні меншини в Україні», «Рівноправний діалог», «Насильству – стоп!», «Ні – міжнаціональному розбрату і ворожнечі в Україні».

У навчальних закладах області створено тематичні полицки літератури «Світ проти расизму», «Історія створення та небезпечність розповсюдження національних угруповань скінхедів в Україні»; випущено інформаційні стіннівки «Знаємо свої права, виконуємо свої обов'язки», «Людина в діалозі культур, цивілізацій, рас».

Місцеві друковані засоби масової інформації висвітлюють заходи щодо попередження протиправних дій, які містять ознаки розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, приниження національної честі та гідності або образи почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями.

Так, Миколаївська обласна газета «Южная правда» за 18.11 надрукувала аналітичний матеріал «Религия и религиозное образование» імама м. Миколаєва шейха Руслана з приводу розповсюдження недостовірної інформації про іслам через ЗМІ. Загалом в області кількість публікацій із зазначеної тематики за IV квартал 2008 року становить близько 10.

Протягом жовтня–грудня 2008 року представники громадських організацій національних меншин Харківської області взяли участь:

– круглому столі «В.В. Капніст та його нащадки» у рамках Днів грецької культури;

– круглому столі «Реалізація соціальних, економічних та культурних прав представників вірменської діаспори в Україні» у рамках Днів вірменської культури;

– II міжнародній науково-практичній конференції «Творча постать Г.Семирадського в контексті вітчизняної та світової культури», присвяченій вивченню творчості польського художника Г.Семирадського з нагоди 165-ї річниці з дня народження;

– Дні корейської писемності – Хангиль – на базі навчально-виховного комплексу №181 «Дьонсурі» з поглибленим вивченням корейської мови;

– концерті лауреатів V міського фестивалю національних культур «Харків – наш дім»;

– тижні російської мови і культури в Харківській області, що включав в себе проведення конкурсу з російської мови, культури, історії серед школярів, Всеукраїнської науково-практичної конференції з питань викладання російської мови та літератури, присвяченої 205-й річниці з дня народження Ф.І.Тютчева, урочисте засідання, присвячене Дню слов'янської писемності та 895-річчю «Повісті відомих часів», IV міжнародну науково-практичну конференцію «Проблеми гармонізації міжнаціональних відносин», III Міжнародну науково-практичну конференцію «Проблеми використання, вивчення і викладання російської мови в Україні».

З метою профілактики поширення ксенофобських і расистських проявів серед дітей, учнівської молоді у навчальних закладах Харківської області працівниками районних (міських) відділів (управлінь) освіти спільно з представниками районних (міських) служб у справах дітей, правоохоронних органів складено графіки проведення профілактичних бесід у навчальних закладах на 2008–2009 навчальний рік, плани спільних дій із забезпечення громадського порядку.

У Харківському національному економічному університеті проведено цикл лекцій на тему «Профілактика поширення ксенофобських та расистських проявів серед студентської молоді». Засідання круглих столів «Соціально-культурна різноманітність України та її вплив на рівень толерантності в суспільстві», «Проблеми ксенофобії у суспільстві: тенденції та загрози» відбулися у Харківському державному університеті будівництва та архітектури та Харківському національному медичному університеті.

На сторінках багатотиражних вузівських газет висвітлюються питання щодо формування толерантності, особливостей культури, мови, цінностей та традицій різних національностей.

На виконання **п. 16** МКТ у бібліотеках проводить виставки науково-популярної та художньої літератури, вечори дружби «Ми – громадяни України», тематичні лекції, зустрічі за круглим столом тощо, присвячені вихованню толерантних стосунків між дітьми різних національностей.

Разом із цим, МКТ у рамках Всеукраїнської культурно-мистецької акції «Разом у розмаїтті» проведено Семінар керівників груп літнього табору толерантності, а також здійснюється робота, спрямована на забезпечення систематичної співпраці з національно-культурними товариствами та творчими товариствами, які представляють розмаїття національних культур. Упродовж жовтня–грудня 2008 року відбулися: Свято культури вірмен України, Всеукраїнський фестиваль культури корейців України «Кореяда 2008», Фестиваль української і тюркської культури «Калос лимен Акмечеть», Молодіжне кримськотатарське свято «Дервіза», V конгрес Єврейської ради України (до 20-річчя Єврейської ради України), Науково-практична конференція «Українська мова і національні меншини», Всеукраїнський фестиваль культури поляків України, Свято культури греків України, Семінар-практикум «Народні пісні та фольклор – основне джерело творчості самодіяльних колективів громадських організацій білорусів України, Етнографічне кримськотатарське свято «Хидирлез».

На виконання **п. 17** МЗС і Держкомнацрелігій запланували проведення у вересні 2009 року в рамках ГУАМ міжнародного форуму з питань протидії ксенофобії, расизму та іншим формам дискримінації. Його реалізація можлива лише при наявності відповідних бюджетних асигнувань.

На виконання **п. п. 18, 6** МЗС, МВС, Держкомнацрелігій, МОН і Мінсім'ямолодьспорт 18–19 листопада 2008 р. провели «круглий стіл» щодо шляхів співпраці з Бюро демократії і прав людини (БДПЛ) ОБСЄ, активізації співпраці з міжнародними організаціями у сфері протидії проявам нетерпимості, дискримінації та антисемітизму в Україні.

З метою реалізації заходів із упередження та профілактики поширення ксенофобських і расистських проявів серед дітей, учнівської та студентської молоді, батьківської громадськості запропоновано напрямки співпраці з БДПЛ ОБСЄ. Координація заходів із БДПЛ ОБСЄ вестиметься через Міжвідомчу робочу групу.

На виконання п. 19 упродовж 2008 року відбулося чотири засідання Міжвідомчої робочої групи. Група констатувала не лише наявність в Україні такого ганебного явища як ксенофобія, а й потребу вдосконалення законодавства з питань протидії та недопущення випадків дискримінації особи за етнічною, расовою чи релігійною ознаками та вироблення конкретних механізмів його практичної реалізації, а також необхідність розроблення комплексних заходів із протидії ксенофобії та расизму.

Робота Міжвідомчої робочої групи впродовж 2008 року була цілком прозорою й відкритою для громадськості. В її засіданнях брали участь відомі фахівці в сфері етнополітики (І.Кресіна та О.Майборода – члени Ради з питань етнонаціональної політики при Президентові України), представники правозахисних громадських організацій (Міжнародна Амністія, Міжнародна організація міграції, Східно-європейський інститут розвитку, інші).

З метою інформування громадськості щодо роботи з протидії таким негативним явищам як расизм і ксенофобія 3 червня 2008 року проведено брифінг для мас-медіа. Члени Міжвідомчої робочої групи впродовж 2008 року неодноразово порушували питання про толерантне ставлення до представників інших національностей і релігій на форумах і конференціях, зустрічах із представниками українських і міжнародних громадських організацій. Матеріали про рішення й роботу Міжвідомчої робочої групи оперативно розміщувалися на веб-сайті Держкомнацрелігій.